

Không gian công cộng và nhu cầu giao tiếp của cộng đồng dân cư trong tổ hợp chung cư The Sparks, Hà Đông

Public space and communication needs of local community in the Sparks residential area, Ha Dong

Đinh Lương Bình

Tóm tắt

Không gian công cộng (KGCC) thường được coi là chìa khóa để xây dựng ý thức cộng đồng, là nơi tạo nên bản sắc và văn hóa truyền thống của địa phương, đồng thời gắn kết dân cư, phát triển nền kinh tế đô thị, là không gian chung của mọi người, nơi mà các công dân có thể đến để bày tỏ ý kiến, quan điểm của mình, những gì mà mọi người đều quan tâm đối với chính quyền đô thị. Tính xã hội dân sự của KGCC nằm ở chỗ: Nó trở thành nơi thu hút cộng đồng với nhiều hoạt động giao lưu, đa dạng và phong phú. Trong điều kiện hiện nay, môi trường ở tại các đô thị của nước ta đang rất thiếu những KGCC, các KGCC (trong nhà hay ngoài trời) thực sự đóng vai trò quan trọng hơn trong sinh hoạt cộng đồng và hành vi ứng xử của cư dân.

Khu tổ hợp chung cư The Sparks-Dương Nội, Hà Đông là khu đô thị được hoàn thành trong năm 2013 nhưng đã khắc phục được những yếu kém trong tổ chức không gian công cộng cũng như tạo lập được nhiều không gian công cộng thoáng đãng thoải mái cho người dân.

Bài viết đề cập về thực trạng công tác quản lý cũng như về đặc điểm, vai trò, ý nghĩa của các không gian công cộng nói chung ở Việt Nam, cũng như vai trò của không gian công cộng đối với nhu cầu giao tiếp và thụ hưởng của người dân tại khu đô thị The Sparks – Dương Nội, Hà Đông, Hà Nội.

Từ khóa: Không gian công cộng, không gian vật thể, không gian phi vật thể, ...

Abstract

Public space is often considered the key to building a sense of community. It is a place to create the city's own identity and culture, connect the residents and stimulate the local economy. It is also a common space for everyone to vocalize their ideas and concerns toward government and authorities. The civil society characteristic of public spaces is that it becomes an attraction among the community with a variety of interaction and exchange activities. In the current context, the urban environment in our country is lacking public spaces which play an important role in community activities and residents' behaviors. The paper discusses facts and figures about management practices as well as the characteristics, roles, and meanings of public spaces for the communication needs in the daily life of the community.

The Sparks-Duong Noi, Ha Dong apartment complex was completed in 2013 but has overcome the weaknesses in organizing public spaces as well as creating many open and comfortable public spaces for the residents.

The paper discusses the state of management as well as the characteristics, roles, and meanings of public spaces in Vietnam in general, as well as the role of public spaces in terms of communication needs and entertainment in the urban area The Sparks - Duong Noi, Ha Dong, Hanoi in specific.

Key words: Public space, physical space, intangible space, ...

1. Giới thiệu

Trong khung cảnh của thời đại công nghệ, ở các đô thị hiện đại, khi mà con người hằng ngày phải gắn bó với công việc căng thẳng, điều kiện sinh hoạt riêng tư chật hẹp, nhu cầu về những không gian công cộng cởi mở, thân thiện, thoải mái dành cho tất cả lại càng lớn. Ở đó, người ta có thể giao lưu, giải trí, có thể cùng lúc sinh hoạt trong những nhóm cộng đồng nhỏ và có thể thử nghiệm những ý tưởng sáng tạo giàu tinh thần nghệ thuật.

Tại các đô thị Việt Nam, không gian công cộng trong các khu dân cư giữ vai trò quan trọng trong lịch sử phát triển đô thị và đời sống kinh tế - xã hội của các cộng đồng dân cư đô thị. Chất lượng của các không gian công cộng (KGCC) hiện nay quyết định một phần không nhỏ đến chất lượng cuộc sống của mọi người dân trong thành phố, vì những không gian này là một trong các thành phần chức năng thiết yếu, quan trọng để đáp ứng nhu cầu nghỉ ngơi thư giãn, vui chơi, giải trí, sinh hoạt cộng đồng và tương tác xã hội.

Nói đến không gian công cộng là nói về một cái gì đó rất chung mà lại rất riêng. Có thể nhận thấy rằng sự tồn tại và phát triển không gian công cộng trong đô thị tạo nên sức sống đặc thù của bất kỳ đô thị dù có quy mô lớn nhỏ ra sao. Ở trong không gian ấy, luôn cùng tồn tại một cộng đồng dân cư đang sinh hoạt, làm việc.

Bản thân KGCC là một khái niệm phức tạp, đa chiều và không có một định nghĩa chung, phổ quát toàn cầu về nó. Trong lĩnh vực quy hoạch, thiết kế và quản lý đô thị thì KGCC chưa được nghiên cứu, và cũng chưa có những quy chuẩn, tiêu chuẩn kỹ thuật, các hướng dẫn về phương pháp làm cơ sở cho công tác quy hoạch, thiết kế thực tiễn. Có lẽ từ những nguyên nhân trên, mà các KGCC nói chung và không gian vui chơi giải trí trong các khu dân cư nói riêng ở các đô thị nước ta hiện đang thiếu thốn trầm trọng. Công tác quản lý những KGCC này cũng còn nhiều khó khăn, rất cần một hành động thiết thực và cụ thể trong công tác quy hoạch và quản lý KGCC.

KGCC tại các khu đô thị, đặc biệt ở các thành phố lớn như Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh là một trong những yếu tố quan trọng quyết định chất lượng cuộc sống của một đô thị. Việc phát triển không gian công cộng ở các khu dân cư thời gian gần đây trở nên khó hơn bao giờ hết. Các khu dân cư phần lớn là thiếu

ThS. Đinh Lương Bình

Bộ môn Quản lý Quy hoạch, Kiến Trúc, Xây dựng, Khoa Quản lý Đô thị

ĐT: 0911063685

Email: dinhluongbinh.hau@gmail.com

Ngày nhận bài: 6/5/2020

Ngày sửa bài: 18/5/2020

Ngày duyệt đăng: 9/3/2022

Hình 1. KGCC tại khu đô thị Royal City

sân chơi công cộng cho người dân. Bởi quỹ đất ngày càng bị thu hẹp do quá trình đô thị hóa, cư dân trong các khu chung cư luôn phải đối mặt với hàng loạt các khó khăn về phí dịch vụ cao, về thiếu các không gian cây xanh, không gian giao tiếp cộng đồng. Hơn nữa, hệ thống các công trình công cộng trong các khu chung cư mới hầu hết không phần lớn đều không đáp ứng được nhu cầu của người dân.

2. Thực trạng về KGCC hiện nay tại Việt Nam và vai trò của KGCC tới nhu cầu giao tiếp của cộng đồng dân cư trong khu đô thị The Sparks – Dương Nội, Hà Đông

Hiện nay, KGCC được hiểu là không gian vật thể như quảng trường, công viên, vườn hoa công cộng, đường phố, khuôn viên nhà văn hóa, sân vườn các di tích kiến trúc văn hóa - tín ngưỡng... Ngày nay, KGCC còn được hiểu là không gian “phi vật thể” như trên các trang mạng xã hội hay các cuộc tranh luận trực tuyến...

Ở Việt Nam, có thể thấy phần lớn các KGCC chưa thực sự phát triển hoàn thiện và rất thiếu so với nhu cầu sinh hoạt nghỉ ngơi giao tiếp hàng ngày của con người. Rất ít KGCC được thiết kế, chăm sóc thường xuyên, đảm bảo yêu cầu về vệ sinh môi trường và thẩm mỹ. Dù vậy, đời sống sinh hoạt tại đa số các KGCC ở Việt Nam rất phong phú sôi động, hết sức ấn tượng, đặc biệt là hấp dẫn với khách du lịch nước ngoài. Các KGCC đô thị đúng nghĩa vẫn chỉ tồn tại trong các đô thị lớn như Hà Nội, Sài Gòn, Hải Phòng, Cần Thơ... là do được thừa hưởng từ thời Pháp thuộc để lại.

Hà Nội vốn là một thành phố di sản có nhiều cảnh quan đẹp với cây xanh mặt nước, và đường phố được quy hoạch theo lối ô bàn cờ đã trở thành một đô thị có quy mô lớn, phát triển nhanh nhưng kém kiểm soát và mất cân đối, dẫn đến vấn nạn ô nhiễm môi trường, tắc đường, thiếu hụt không gian công cộng, và suy giảm về chất lượng sống.

Theo “Báo cáo kết quả rà soát đánh giá thực trạng vườn hoa, sân chơi công cộng trên địa bàn Thành phố” thì có đến 266 phường xã (trong tổng số 358 phường xã) thiếu số lượng điểm, diện tích sân chơi, vườn hoa. Cần bổ sung hơn 122 ha, trong đó các quận nội thành thiếu gần 40 ha, huyện ngoại thành thiếu hơn 82ha. Trước thực trạng đó, nhiều sáng kiến đã được triển khai, nhất là trong 4 năm trở lại đây (2014-2017), đặc biệt tại quận trung tâm Hoàn Kiếm.

Quận Hoàn Kiếm nằm trung tâm thành phố, vốn được quy hoạch xây dựng tốt với mạng lưới 13 vườn hoa nhỏ, quảng trường các quy mô, có mặt nước hồ Hoàn Kiếm và sông Hồng. Nhưng với mật độ dân số cao và thường xuyên diễn ra những hoạt động công cộng thu hút hàng triệu lượt

Hình 2. Lối đi bộ - KGCC trong khu đô thị

Hình 3. Phố đi bộ Hàng Khay – Hồ Gươm- Hà Nội

Hình 4. Phố bích họa – Phùng Hưng – Hà Nội

người tham gia nên diện tích không gian công cộng thiếu hụt, cần bổ sung hơn 70.000m².

Khu tổ hợp chung cư The Sparks Dương Nội là khu đô thị mới có hệ thống hạ tầng khớp nối với hạ tầng của huyện Từ Liêm, Hà Nội, khu vực có tốc độ đô thị hóa cao nhất của thủ đô Hà Nội với nhiều công trình quy mô lớn như Trung tâm Hội nghị Quốc gia, Trung tâm thể thao quốc gia, các cao ốc khách sạn 5 sao, siêu thị Big C...

Khu đô thị mới The Sparks- Dương Nội là nơi tập trung nhiều thành phần dân cư ở các độ tuổi khác nhau, công việc đa dạng nên nhu cầu về không gian công cộng của dân cư tại tổ hợp chung cư The Sparks rất đa dạng và không gian

Hình 5. Khu đô thị mới The Sparks Dương Nội

công cộng cũng phải tính toán sao cho phù hợp và đầy đủ nhất tới người dân.

Không gian công cộng được sử dụng nhiều nhất cho việc vui chơi giải trí là không gian công cộng đi bộ, vườn hoa.

Cây cối cũng trong không gian công cộng vườn hoa cũng được cắt tỉa thường xuyên, đảm bảo lượng rác thải luôn ở mức thấp.

Tần suất sử dụng không gian công cộng của cư dân trong khu đô thị được chia theo lứa tuổi. Những trẻ đang độ tuổi đi học, thường xuyên sử dụng không gian công cộng đi bộ vào các ngày thứ 7, chủ nhật. Những người đang trong độ tuổi đi làm và có con nhỏ, tần suất sử dụng không gian công cộng thường xuyên và sáng sớm và buổi chiều khoảng thời gian 18h -19h. Vào những buổi sáng sớm rất đông cư dân đủ mọi lứa tuổi có những hoạt động đi bộ, đi dạo buổi sớm. Bên cạnh đó, khu vực chợ Xanh trong khu đô thị cũng nơi không gian công cộng dành cho cộng đồng trong khu đô thị được trao đổi mua bán, thương mại.

Khu vui chơi của trẻ em cũng là một trong những yếu tố quan trọng khi lựa chọn chung cư của các cặp vợ chồng có con nhỏ. Khu vui chơi của trẻ em của khu tổ hợp chung cư khá đầy đủ có cầu trượt, xích đu, thăm cỏ,...

KGCC được biết đến như là trái tim của một thành phố, hoặc là những 'phòng khách' của một đô thị. Chính vì thế, các KGCC đóng vai trò tối quan trọng cho sự tương tác của con người với con người, con người với thiên nhiên, cho sự lưu giữ các ký ức chung và việc tạo dựng nên các biểu tượng gắn với một thành phố. Hãy thử nghĩ cuộc sống của con người chúng ta như đang diễn ra trong một cái hộp. Chúng ta ăn, nói chuyện, nuôi dạy con cái và sinh hoạt trong những cái hộp đó. Không gian bên ngoài những chiếc hộp đó là KGCC với nhiều hoạt động diễn ra ở đó mà con người hoàn toàn có thể tham gia. Nếu như không có những KGCC đó, chúng ta sẽ không thể làm được nhiều những hoạt động chúng ta mong muốn. Nếu chúng ta tham gia hoạt động trong KGCC, chúng ta sẽ có cơ hội để giao lưu nhiều hơn.

Giá trị của khu đô thị The Sparks nằm nhiều ở các yếu tố cấu thành môi trường sống trong tổng thể khu đô thị. Các yếu tố đó bao gồm hạ tầng kỹ thuật đồng bộ từ hệ thống điện, cấp nước... đến cây xanh, khu vui chơi, sân tập... Quần thể sống gắn liền với khối hạ tầng xã hội, thương mại hiện đại. Ngay cả vấn đề an ninh, dịch vụ cũng được hoàn thiện đồng bộ. Đây chính là những giá trị mang tính tổ hợp, hài hòa và hữu ích của dự án The Sparks.

Hình 6. Quang cảnh về đêm của The Sparks

Hình 7. Vườn hoa tại khu đô thị The Sparks

Đa phần cư dân sinh sống tại tổ hợp chung cư The Sparks khá hài lòng với KGCC tại đây.

Các hoạt động như chợ phiên cuối tuần được nhiều người, nhất là phụ nữ hưởng ứng nhiệt tình, vào các sáng chủ nhật hàng tuần, cư dân lại có dịp giao lưu, trao đổi mua bán hàng hóa cũng là hội chợ của tình thân, tình đoàn kết, một nét chợ quê trong lòng Hà nội.

Các hoạt động giao lưu, dành thời gian cho cả gia đình cùng vui chơi, mua sắm, thưởng thức ẩm thực và hòa vào không gian văn hóa chợ quê dịp cuối tuần. Cùng với không gian sống lý tưởng, thoáng đãng giữa thiên nhiên gần gũi, The Sparks hội tụ những tiện ích cho nhiều thế hệ gia đình cùng chung sống cũng như tạo nên một cộng đồng đoàn kết "an cư lạc nghiệp" dưới mái nhà chung The Sparks.

Xa hơn, tầm nhìn trong quy hoạch tổng thể của The Sparks, khu đô thị đã có kế hoạch về xây dựng học, bệnh viện quốc tế, tòa cao ốc văn phòng, khách sạn 5 sao, khu vui chơi giải trí thể thao cho nhu cầu an sinh của cư dân tương lai, phục vụ cuộc sống hiện đại của cộng đồng. Tổ hợp chung cư The Sparks hướng đến xây dựng một môi trường sống khép kín đồng bộ, đáp ứng cơ bản mọi nhu cầu sống của người dân các lứa tuổi khác nhau, trở thành một trong những khu đô thị đáng sống nhất ở Hà Nội.

3. Phương hướng nâng cấp KGCC khu đô thị The Sparks

Để cải thiện "chất lượng" KGCC và xóa bỏ những bất hợp lý trong các KGCC, để KGCC phục vụ tốt nhất cho xã hội, cần có một sự thay đổi tư duy thiết kế, lấy việc nghiên cứu phân tích khảo sát nhu cầu đa dạng của các nhóm người sử

Hình 8. Khu vực Chợ xanh của khu đô thị The Sparks

Hình 10. Khu vui chơi bóng rổ cho trẻ trong The Sparks

dụng không gian và các sinh hoạt của họ trong không gian làm cơ sở thiết kế. Việc thiết kế cũng cần thỏa mãn các nhu cầu cơ bản và các nhu cầu bậc cao của con người.

KGCC không chỉ là những không gian vật chất cố định với các chức năng cụ thể được thiết kế có chủ đích, mà còn là không gian do người sử dụng tạo ra (Koh 2007). Trên thế giới cũng đang có một cuộc cách mạng trong tư duy và cách tiếp cận vấn đề để khai thác tính xã hội, sinh động, linh hoạt, bền vững...trong không gian đô thị. Cho nên chúng ta cần thay đổi tư duy từ thiết kế không gian sang tạo dựng nơi chốn (place-making). Khi đó, nguồn lực cho KGCC không chỉ trông chờ ở nhà nước mà có thể huy động ý tưởng, tài chính, vật tư và công sức của cộng đồng cùng với trách nhiệm và sự gắn bó của họ với không gian nữa, đó chính là cơ sở để hình thành nên các “nơi chốn”.

Trong đô thị, có thể chia khu ở thành các phần cơ bản, như phần dành để ở và phần cho những hoạt động chung. Nếu phân chia được như vậy thì có thể dùng tất cả những biện pháp để tổ chức và hoàn thiện môi trường trong những không gian công cộng này như là: tạo nên địa hình giả, hồ nước, hay trồng cây xanh theo một chủ đề quy hoạch nào đó,... Ngoài ra, có thể khai thác những yếu tố cảnh quan đặc thù có sẵn có để tạo nên những cảnh quan mới. Đây là nhân tố quan trọng để tạo ra những điều kiện tốt cho các KGCC phù hợp với mọi lứa tuổi của cư dân trong đô thị, đồng thời tạo ra một môi trường mang cá tính và đậm đà tính nhân văn, thẩm mỹ.

Cần tận dụng các đặc thù của cảnh quan chung quanh có sẵn, đồng thời tôn tạo và bảo tồn chúng, đưa những thành phần cơ bản của thiên nhiên như mặt nước, cây xanh, địa

Hình 9. Không gian công cộng vườn hoa, khu vui chơi cho trẻ nhỏ tại chung cư The Sparks

Hình 11. Khu vực sân chung cư là một KGCC cho mọi người đi dạo và là nơi đá bóng cho thanh niên

Hình 12. Một sân chơi khác cho trẻ nhỏ trong the Sparks

hình giả,... vào trong cơ cấu không gian của khu dân cư. Để có thể thay đổi mức tiện nghi và khí hậu môi trường. Điều quan trọng là đòi hỏi phải có diện tích trống đủ lớn, để phù hợp với tính chất của một KGCC.

Cần xác định các yêu cầu cần có để bảo vệ giá trị đặc trưng để KGCC có thể trở thành chỉ dẫn hiệu quả cho công tác quy hoạch, quản lý, phát triển đô thị đô thị.

4. Kết luận, kiến nghị

KGCC thực sự có vai trò rất quan trọng trong cuộc sống và nhu cầu giao tiếp của cộng đồng dân cư trong đô thị, là

Hình 13, 14. Hoạt động chợ phiên trong KGCC tại khu đô thị The Sparks

Hình 15,16. Một số hình ảnh trong khu chợ phiên trong khu đô thị The Sparks

một không gian gắn kết con người với con người với nhau, làm thay đổi bộ mặt đô thị, đồng thời thể hiện những giá trị văn hóa đặc trưng, lưu giữ các ký ức chung và tạo dựng nên các biểu tượng gắn liền với một thành phố.

Vai trò của không gian công cộng cần phải được nhìn nhận đúng, dựa trên sự đồng thuận của Nhà nước, người dân, giới chuyên môn và được ưu tiên trong các chính sách phát triển, đầu tư ngân sách. Cần phát huy được tiềm năng lớn trong nhân dân nhằm giảm bớt gánh nặng ngân sách nhưng vẫn xây dựng được những không gian công cộng phù hợp, phục vụ tốt hơn nhu cầu của người dân và góp phần tạo nên bản sắc đô thị.

Khu đô thị mới có quy mô lớn, xây dựng độc lập, hệ thống công trình hạ tầng xã hội đa dạng và từng bước hoàn thiện. Khu tổ hợp chung cư đã có sự đa dạng về mặt không gian công cộng cũng như có một không gian công cộng với đầy đủ tiện nghi. Bãi đỗ xe, vườn hoa đường dạo ngày càng được chú trọng và phát triển quy hoạch thành các loại cây, bồn hoa, tiểu cảnh. Tuy nhiên các loại cây được trồng còn chưa được quy hoạch mang đến tác dụng cao, hầu hết các loại cây được trồng đều là những loại cây không có giá trị ý nghĩa nhiều. Bể bơi cũng dần được xây dựng nhiều hơn và càng cải thiện về chất lượng, cơ sở hạ tầng cũng ngày càng được chú trọng. Tình trạng không gian công cộng bị kém chất lượng có nhiều nguyên nhân trong đó có nguyên nhân do chủ đầu tư vì lợi ích mà thu hẹp các tiện ích không gian công cộng của người dân bên cạnh đó, một mặt khác cũng nguyên nhân do ban quản trị của các khu chung cư chưa có sự chặt chẽ và lắng nghe ý kiến của người dân.

Khi xây dựng khu chung cư nhà đầu tư nên chú ý xây dựng đồng bộ hoặc xây dựng gần với hệ thống chợ an toàn và đảm bảo vệ sinh. Bên cạnh đó là đồng bộ hệ thống hạ tầng giao thông thuận tiện cho người dân cũng như cảnh quan cây cối nên được quy hoạch chi tiết rõ ràng trước khi được thẩm định.

Để đảm bảo cuộc sống cho người dân, hệ thống các công trình hạ tầng xã hội trong các khu đô thị mới phải hoàn chỉnh và đồng bộ, bao gồm nhà ở, các công trình chăm sóc sức khỏe, hệ thống giáo dục, công trình văn hóa xã hội (các câu lạc bộ, các trung tâm vui chơi giải trí), các công trình thương mại dịch vụ (cửa hàng, hệ thống siêu thị), các không gian xanh (vườn hoa, công viên...) đáp ứng nhu cầu của người dân một cách tốt nhất vào nhiều thời điểm nhất./.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thế Bá (2007), *Giáo trình Lý luận thực tiễn Quy hoạch xây dựng đô thị ở trên thế giới và Việt Nam*, Trường ĐH Kiến trúc Hà Nội.
2. Bộ Xây dựng (2008), *Quy chuẩn kỹ thuật quốc gia về quy hoạch xây dựng QCVN 01:2008/BXD*.
3. Lý Khánh Tâm Thảo (2005), *Không gian công cộng ở TP.HCM hướng đến tính bền vững*.
4. Nguyễn Đăng Sơn (2005), *Phương pháp tiếp cận mới về quy hoạch và quản lý đô thị*, Nhà xuất bản Xây dựng.
5. Trần Ngọc Chính (2009), *Đất công cộng quyết định chất lượng đô thị*, Nhà xuất bản Xây dựng